

RUSÇANIN AĞIZLARINDAKİ TÜRKÇE SÖZCÜKLER¹

- Kuzeydeki Vologod ve Arhangel Ağız Grupları A-B Maddeleri Örneğinde-

Dr. Öğr. Üye. Mehmet ÖZEREN*

ÖZ

Rusça ile Türkçenin dil ilişkileri çok eskilere dayanmaktadır. Bu ilişkinin oluşmasında coğrafik koşullar, tarihsel ilişkiler ve sosyal şartlar etkili olmuştur. İki dil arasındaki ilişkileri, hem yazı dilinden hem de iki dilin ağızlarından tespit etmek mümkündür.

Rusçanın ağızları ile ilgili ilk çalışmalar 19 yüzyılın ilk yarısından itibaren başlamaktadır. Bu çalışmaların temelinde Rusçanın lehçe ve ağızları şu şekilde ortaya konulmuştur:

Kuzey lehçesi Ladogo-Tihvin, Vologod, Kostrom, Onej, Laç ve Belozersko-Bejets ağız gruplarından; Güney lehçesi Batı, Yukarı Dnepro, Yukarı Desnin, Kursko-Orlov, Doğu (Ryazan), Tul ağız grupları ile Elets ve Oskol ağızlarından oluşmaktadır. Orta grupta kalıp da lehçe oluşturmamayanlar ise Gdov, Pskov, Vladimirsko-Povoljskiy ağız grupları ile Novgorod, Seligero-Torjkov ağızlarıdır.

Bu çalışmada Türkçe – Rusça tarihî, günümüz dil ilişkileri ve Rusçanın ağızları ile ilgili kısa bilgi verildikten sonra, Rusçanın kuzey lehçesini oluşturan Vologod ve Arhangel ağız gruplarındaki Türkçe sözcükler tespit edilecektir. Ayrıca bu ağız grupları ile Türkçede ortak olarak kullanılan alıntı sözcüklere de değinilecektir. Sonuç kısmında ise değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rusçanın Lehçe ve Ağızları, Türkçe Sözcükler, Kuzey Ağızları.

TURKIC WORDS IN RUSSIAN DIALECTS

- In the case of Vologodsk and Arhangel dialect groups of North dialects A-B -

ABSTRACT

Language relations between Russian and Turkic go back to very old times. The formation of this relationship was influenced by historical relations, geographical and social conditions. It is possible to determine the relationship between two languages, both in the written language and in the dialects of the two languages.

The first studies on the dialects of Russian began in the first half of the 19th century. On the basis of these studies, the dialects and subdialects of the Russian language were revealed as follows:

¹ Bu makale 02-04 Kasım 2017'de Malatya İnönü Üniversitesi bünyesinde düzenlenen IX. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sunulmuş bildirinin yeniden gözden geçirilmiş ve düzenlenmiş biçimidir.

* Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, mehmetozeren@hotmail.com

The northern dialect consists of Ladogo-Tihvin, Vologod, Kostroma, Onej, Lach and Belozersko-Bejets dialect groups; the southern dialect consists of West, Upper Dnepr, Upper Desnin, Kursko-Orlov, East (Ryazan), Tula dialect groups and Elets and Oskol subdialects. Those who do not form dialect in the middle group are Gdov, Pskov, Vladimirsko-Povoljskiy dialect groups and Novgorod, Seligero-Torjgov subdialects.

In this study, after giving a brief information about Turkic - Russian historical, contemporary language relations and Russian dialects, Turkic words in the Vologod and Arhangel subdialects, constituting the northern dialect of Russian, is identified. In addition, the quotations used in common in these dialect groups and in Turkic are also mentioned. In the conclusion section, some evaluations are made.

Keywords: Russian dialects and subdialects, Turkic words, Northern dialects.

1. Giriş

Türkçe, ilk yazılı belgeleri 7. - 8. yüzyıla dayanan, tarihte olduğu gibi günümüzde de ana dili olarak çok geniş bir coğrafyada konuşulan dillerden biridir. Rusça ise, ilk yazılı belgeleri 10. – 11. yüzyıla dayanan, Türkçe ile aşağı yukarı aynı coğrafyayı paylaşan bir dildir². Özellikle Türkistan coğrafyasında ortak kullanım alanına sahip olan bu iki farklı yapıya sahip diller arasında karşılıklı ilişkiler kaçınılmaz olmuştur. Bu kaçınılmaz sonucun sebepleri şunlardır: 1) Konuşmak veya bir arada yaşamak³; 2) Herhangi bir yerde konuşulan dilin orayı fethedenlerin dilini etkilemesi; 3) Bir ülkeyi egemenlikleri altına alanların dilinin, o ülkede konuşulan dili etkilemesi (Stamova 2004: 189). Rusça ile Türkçenin birbirini etkileme durumuna baktığımızda daha çok birinci ve üçüncü maddenin Türkçenin aleyhine, ikinci maddenin ise lehine geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Ancak Rusça konuşurları ile Türkçe konuşurlarının bir arada yaşadığı bölgelerde Türkçenin de Rusçaya etkisinin olduğu görülmektedir.

1.1. Türkçe - Rusça Etkileşimi

Uzun yıllar birbirine yakın coğrafyada yaşayan iki millet arasındaki derin ilişkiler, Rusça ile Türkçede ve bu dillerin lehçe ve ağızlarında izler bırakmıştır. Avarlar dönemine kadar uzanan iki dil arasındaki ilişkiler, Altın Orda dönemindeki siyasi ilişkilere bağlı olarak artmış ve dil ilişkileri bu dönemde ilk tercümanların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. 12. – 15. yüzyıllardaki Moğol saldırılarından sonra Rusçadaki Türkçe sözcük sayısı artmış, hanlıklar döneminde ise bu sayı daha da çoğalmıştır. Sovyetler Birliği döneminde ise diller arasındaki karşılıklı sözcük alışverişi devam etmiştir (Yangın 2004: 99-100). Rusçaya giren Türkçe unsurların genel kronoloji şöyledir:

1. Ana Slav döneminde girenler: tovar, çekan, bolvan.

2. Moğol öncesi dönemde giren Bulgarizm: biser, kovçeg, kumir, san, çertog.

² Rusçanın ilk yazılı belgesi, 10. yüzyılın ilk yarısında Smolensk yakınlarındaki Gnezdovski tepesinde yapılan kazılarda bulunan ve hardal saklamak için yapılmış bir küpün üzerine yazılı tek kelimelik “горухица” veya “горушна” (*goruhşça* veya *goruşna* = *hardal*) ifadesidir. Rusçanın diğer kaynakları ise 11. yüzyılda Eski Slavca ile yazılmış kilise eserleridir (Dietrich 2001: 11).

³ Bu durumda nüfus ve nüfuza dayalı olarak fazla ve etkili olanın dili *prestij dil* olarak kabul görmeye başlar.

3. Altın Orda döneminde çokça Rusçaya geçen kelimeler: yam, yaşçik, yarlık, kazak, karaul, koçevat', kazna, tamga, kirpiç, buza, almaz, atlas, alıy, kurgan, tyurma vd.

4. XVI. yüzyılda girenler: artel', çulan, ambar, taz, kuşak, kolçan vd.

5. XVII. yüzyılda girenler: kakakuli, ştanı, yaşma, ayva, balagan, izyum, oçag, karga vd.

6. XVIII. yüzyılda girenler: baklajan, kaban, kabık, parça, kamış, balık, buran vd.

7. XIX. yüzyılda girenler: ayda, alıça, balbes, kizil, sarıç, tahta, çekmen' vd.

8. Zamanı tespit edilemeyenler: babay⁴

Rusçadaki Türkçe sözcükler birçok Türk lehçesinden alınmıştır ve birçoğu önemli fonetik değişimlere uğramıştır. Rusçadaki bu Türkçe unsurlar üzerine birçok çalışma yapılmıştır. E. N. Şipova "*Rus Dilindeki Türkçe Unsurlar Sözlüğü*" adlı eserinde 1507; Rusçanın etimolojik sözlüğünü yazan Maks Fasmer ise 1700 Türkçe sözcük tespit etmiştir (Yangın 2004: 100-101). Rusçadaki 1700 Türkçe sözcüğün büyük çoğunluğu sosyal gruptan olduğu için iki millet arasında tarih boyunca sosyal etkileşimin daha yoğun olduğu kabul edilmiştir (Yangın 2004: 102). İki dil arasındaki ilişkilerde Türkçeden Rusçaya çoğunlukla sözcükler geçmiştir. Dil bilgisi unsurları açısından Türkçenin Rusçaya bir etkisi söz konusu olamamıştır⁵. Bunun da nedeni Türkistan coğrafyasında baskın dilin Türk lehçeleri değil Rusça olmasıdır.

1.2. Rusça - Türkçe Etkileşimi

Rusçanın Türkçe üzerindeki etkisi büyük oranda Çağdaş Türk lehçelerinde görülmektedir. Rusçanın Çağdaş Türk lehçelerine etkisi somut olarak 19. yüzyılda başlamış, 1930 - 1940'larda en güçlü seviyesine ulaşmış, Sovyeter Birliği dağıldıktan sonra da devam etmiştir (Jankowski 2010: 137). Özellikle konuşuru daha az kalmış olan Çağdaş Türk lehçelerinde gerek söz varlığı gerekse dil bilgisi unsurları açısından etkilenmeler olduğu görülmektedir. Bu etkilenmeler Çağdaş Türk lehçeleri arasında Rusçadan ortak alıntı sözcük ve Rusçadan ortak alıntı dil bilgisi unsurları oluşturmaktadır (Jankowski 2010: 134). Bunun nedeni basın yayında, eğitim öğretimde, resmi yazışma ve belgelerde Rusçanın ağırlıklı olarak kullanılıyor olmasıdır. Ancak Çağdaş Türk lehçelerindeki Rusçadan alıntı sözcüklerden daha da önemli olan iki dilli Türk halkları tarafından kolayca fark edilemeyen Rusça kaynaklı kavram ve gramer çevirileridir.

Türkiye Türkçesi açısından bakıldığında Rusça ile önemli ölçüde bir etkileşimin olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni Rusya ile geç başlayan siyasi ilişkiler ve daha sonraki dönemlerde uzun yıllar askeri alandaki mücadelelerdir. Ancak yine de Rusların işgali altında kalan bölgelerde ve son yıllarda Türkistan'ın çeşitli

⁴ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1339596#sel=105:1,105:1> (31.10.2017)

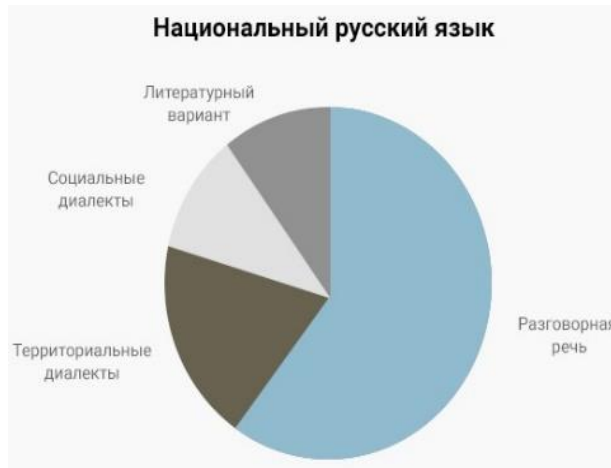
⁵ Rusçayı aktif olarak kullanan Türkler, genel Türkçenin dil bilgisi unsurlarını doğrudan Rusçaya katmamış olsalar da Türkçenin mantığını Rusçaya ilave etmişlerdir. Örneğin Kazakistan'da yaşayan Uygur Türkleri Rusçadaki "*brat*" (*erkek kardeş*) ve "*sestra*" (*kız kardeş*) ile sınırlı olan ifadeleri Türkçedeki kardeşlerin büyük ve küçüğü için ayrı sözcükler kullanılması uyarak "*brat*" (*ağabey*), "*bratik*" (*erkek kardeş*), "*sestra*" (*abla*), "*sestrička*" (*kız kardeş*) yapmışlardır (Demiriz 2009: 85).

yerlerinden Türkiye'ye gelip yerleşen soydaşlarımızın buldukları yerlerdeki ağızlarda bazı Rusça sözcükler yer almaktadır. Türkiye Türkçesi yazı dilinde 41 Rusça sözcük bulunmasına rağmen Türkiye Türkçesi ağızlarında 265 Rusça sözcük tespit edilmiştir. Ağızlarda tespit edilen Rusça sözcükler daha çok doğu grubu ağızlarının 2.alt grubunda görülmekle beraber, diğer ağız bölgelerinde de Rusça sözcüklere rastlanmaktadır (Özeren 2014: 1093-1120). Rusçanın Türkiye Türkçesine diğer dil bilgisi unsurları açısından bir etkisi söz konusu değildir. Türkiye Türkçesine bu yöndeki etki daha çok Fransızca, İngilizce; Arapça ve Farsçadan olmuştur. Son dönemlerde ise Türkiye Türkçesine İngilizceden alınan sözcükler ile kavram ve gramer çevirileri dikkat çekecek durumdadır (Usta 1990: 56-63).

Her iki dilin yazı ve konuşma dilleri ile ağız bölgeleri araştırıldığında Rusçadaki Türkçe unsurlar ile Türkçedeki Rusça unsurların sayıları daha da artacağı için çalışmanın amacı da Rusçanın ağızlarındaki Türkçeden alıntı unsurları tespit etmek olmuştur.

1.3. Rusçanın Lehçe ve Ağızları

Rusçanın ağızları ile ilgili ilk çalışmalar 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren başlamaktadır. Bu çalışmaların sonucu olarak “*Opita oblastnogo velikoruskogo slovarya*” (1852) ve buna ek olarak “*Dopolneniya*” (1858) adlı çalışmalar yayınlanmıştır. Halk dilini tanıtan önemli bir çalışma ise V. İ. Dal tarafından “*Tolkovogo slovarya jivogo velikoruskogo yazıka*” (1863-1866) yapılmıştır (Kasatkin 1993: 82). Bu çalışmaların temelinde Rusçanın lehçe ve ağızları ortaya konulmuştur. Bunun sonucunda Rusça güney ve kuzey olmak üzere iki lehçeye (nareçie) ayrılmaktadır. Orta grupta kalanlar ise iki tarafın da özelliklerini taşımaktadır. Her lehçe çeşitli ağızlardan (govor) oluşmaktadır. Aynı veya yakın özellikteki ağızlar ise ağız gruplarını (dialekt) oluşturur (Kasatkin 2005: 6-7). Rus araştırmacılar yaptıkları araştırmalarda dialektleri “sosyal dialekt” ve “bölgesel dialekt” olarak ikiye ayırmaktadırlar⁶.

Sosyal dialektlerin (sosyolekt) kendine özgü söz varlığı var olmasına rağmen yazı dilinin ses ve şekil özelliklerine bağlı olduğu kabul edilir. Bölgesel dialektler ise bölgeden bölgeye değişebilen çoğunlukla ses ve şekil açısından yazı dilinden farklılaşan ama onunla birlikte yaşamını sürdüren sözlü bir dil kolu olarak ele alınır. Bu terimler dikkate alınarak Rusçanın lehçe ve ağızları şu şekilde tasnif edilmiştir⁷:

⁶ Haritada Rusça resmi dilinin kullanım şeması gösterilmektedir. Burada sosyal diyalekt beyaza en yakın tonda, bölgesel diyalekt ise siyaha en yakın tonda gösterilmiştir: <https://postnauka.ru/faq/60031> (27.02.2018; 13.50)

⁷ http://dialekt.vspu.ru/sites/dialekt.vspu.ru/files/lekciya_2_0.pdf (27.02.2018; 13.47)

(<https://postnauka.ru/faq/60031> (27.02.2018; 13.50))

Kuzey lehçesi Ladogo-Tihvin, Vologod, Kostrom, Arhangel ağız gruplarından; *Güney lehçesi* Batı, Yukarı Dnepro, Yukarı Desnin, Kursko-Orlov, Doğu (Ryazan), Tul ağız grupları ile Elets ve Oskol ağızlarından oluşmaktadır. *Orta grupta kalıp da lehçe oluşturmayanlar* ise Gdov, Pskov, Vladimirsko-Povoljskiy ağız grupları ile Novgorod, Seligero-Torjkov ağızlarıdır:

(http://dialekt.vspu.ru/sites/dialekt.vspu.ru/files/lekciya_2_0.pdf (27.02.2018; 13.47))

Rusça ağızların konuşulduğu bölgelerde çeşitli oranlarda Türk boyları yaşamaktadır. Dolayısıyla bu da Rusçanın ağızlardaki Türkçeden alıntı sözcüklerin günümüz kaynağını oluşturmaktadır. Bu Türkçeden alıntı sözcüklerin oranı ağız bölgelerine göre değişmektedir⁸.

⁸ Örneğin Rusçanın güneyde konuşulduğu Kazakistan'da Rusça Kazak Türkçesinin yoğun etkisi altında olduğu için Kazak Türkçesinden birçok sözcük almıştır: джигит, келин, бай, кедей, ак-

2. Kuzeydeki Vologod ve Arhangel Ağız Gruplarındaki Türkçeden Alıntı Sözcükler

Araştırma konumuz olan Kuzey ağız bölgesini Arhangel ve Vologod bölgesi oluşturmaktadır. Bu bölgelerin bulunduğu yer yukarıdaki ağız bölgesi haritasında 2 numarayla gösterilmiştir. Bölgelerin siyasi sınırları ise haritada şu şekildedir:

Türk nüfusunun yok denecek kadar az olduğu bu bölgelerde⁹ geçmişten kaldığını düşündüğümüz Türkçenin izlerine rastlanmıştır. Rusçanın en kuzeydeki ağızlarında Türkçe unsurlara rastlamak ilginçtir için bu izleri tespit etmek amacıyla bölge ağızlarının söz varlığını içeren “ALABUGİNA, Yu. V. - BEREZOVIÇ, E. L. - GUSEVA, L. G. – ZORİNA,

(<http://ve.free-travels.ru/articles/item.php?country=rus35> (28.02.2018, 09.19))

S. V. – RUT, M. E., - SUBBOTİNA, L. A. – TOPOROVA, E. N., *Slovar' Govorov Russkogo Severa, (Pod. Red. A. K. Matveeva) Tom I A-B, İzdatel'stvo Ural'skogo Universiteta, Ekaterinburg 2001*” adlı eserin 1. cildi (A, B) taranmış ve elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

2.1. Rusçanın Ağızlarındaki Türkçe Kökenli Sözcükler

Yapmış olduğumuz tespitlerde Türkçeden alıntı yapılan sözcüklerin büyük bir kısmı Türkçe kökenlidir:

evet: “öyledir anlamında kullanılan bir doğrulama veya onaylama sözü, olur, oldu, peki, tamam, ya, beli, ha, he” (TS)

суйек, бий, нукер, акын, аймак, аул, зиндан, шанырак, дастархан, кесе, кумган, чапан, кимешек, аркан, курук, кобыз, айран, куырдак, суюнши, айтыс, жоктау, аламанбайга, тамга, албасты, ас, тана, балбал, медресе, арлан, аруана, тай, тугай, кизил, балгын, кокпек, акыр, сарыкар, тамыз, кунгей, коген, кыстау, джут, аксакал, батыр, бастык, шашу, бата, хадж, садака, чапан, борик, дастархан, кесе, казан, акын, кюй, кобыз, терме, макал, бесбармак, жанбас, шельпек, каймак, согым, казы (Buribayeva 2013: 104).

⁹ Rusyada gerçekleştirilen 2010 nüfus sayımına göre bölgenin durumu şu şekildedir: **Arhangel bölgesi:** 1.227.626 kişi (928.973 (% 75,7) kişi şehirde, 298.653 (% 24,3) kişi kırsalda) yaşamaktadır. Rus nüfusunun % 95,6 olduğu bölgede % 0,2 (2335) Tatar Türkü bulunmaktadır.

Vologod bölgesi: 1.202.444 kişi (849.853 (% 70,7) kişi şehirde, 352.591 (% 29,3) kişi kırsalda) yaşamaktadır. Rus nüfusunun % 97,3 olduğu bölgede kendisini Türk olarak tanımlayan olmamıştır. (http://www.perepis-2010.ru/results_of_the_census/results-inform.php)

avet (Vlg.: V. Ust.) “ant, ahit, söz verme” (SGRS, s. 12)

piş-: “ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek; ısıtma sonucu belirli bir kullanıma uygun duruma gelmek” (TS)

alabiş, alabuş (Arh.: V. T.) “ekşi hamurdan yapılan bir ekmek, bir çeşit gözleme” (SGRS, s. 14)

alyabiş (Vlg.: V. Vaj.) “ekşi hamurdan yapılan bir ekmek, bir çeşit gözleme” (SGRS, s. 16)

alyabuşeçka (Vlg.: Bel.) “ekşi hamurdan yapılan bir ekmek, bir çeşit gözleme” (SGRS, s. 16)

alyabuşka (Vlg.: V. Ust.) “ekşi hamurdan yapılan bir ekmek, bir çeşit gözleme” (SGRS, s. 16)

alyaban (Vlg.: Vaş.) “ekşi hamurdan yapılan bir ekmek, bir çeşit gözleme” (SGRS, s. 15)

balabişi (Vlg.: Ustyuj.) “patates ekmeği” (SGRS, s. 49)

aylak “boş, işsiz, işe yaramaz, kalp; bedava, parasız, ücretsiz” (TS)

alalika (Arh.: Kotl.) “yanlış, kötü konuşan, ‘r, l’ seslerini ‘g’ olarak yanlış telaffuz eden” (SGRS, s. 14)

al: “kanın rengi, kızıl, kırmızı; bu renkte olan” (TS)

alovitsa (Arh.: Pin.) “kırmızı ipek başörtüsü” (SGRS, s. 15)

aloy (aliy) plat (Arh.: Leş.) “kırmızı ipek başörtüsü, evli kadınların başörtüsü” (SGRS, s. 15)

aluha (Vlg.: V. Vaj.) “kırmızı şapkalı çiğ yenilen mantar” (SGRS, s. 15)

aluşka (Vlg.: V. Vaj., Vlgd.) “kırmızı şapkalı çiğ yenilen mantar” (SGRS, s. 15)

aliy tsvet (Vlg.: Çag.) “bol otlulu otlaklardaki bir çeşit çayır bitkisi” (SGRS, s. 15)

aliy tsvetok (Vlg.: U. Kub.) “otsu bir bitki” (SGRS, s. 15)

aşık: “aşık kemiği” (TS)

al’çik (Arh.: Pin.) “aşık kemiği (oyunda vuruş için kullanılır)” (SGRS, s. 15)

argış: “kervancı, bezirgan, kervan” (TS)

arkış: “elçi, haberci; kervan” (TS)

argış (Arh.: Pin.) “kızaklı atlı araba” (SGRS, s. 20)

arçak “semerin ağaç iskeleti; kaş, eyer kaşı; sırt, bayır; koyunları tipiden korumak için götürülen kuytu yer” (TVS, s. 37)

arçak (Vlg.: Vit.) “ağaçtan yapılmış eyer iskeleti” (SGRS, s. 24)

arjanik (Vlg.: Ustyuj.) “otsu bir tarla bitkisi” (SGRS, s. 22)

arşın “yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü” (TS)

arşinka (Vlg.: Bel.) “bir arşın uzunluğunda çamdan yapılmış tahta” (SGRS, s. 24)

arşinik (Arh.: Leş.) “bir arşın uzunluğunda çamdan yapılmış tahta” (SGRS, s. 24)

ataman: “Rus Kazakların başbuğuna verilen unvan; eskiden Kazakların başbuğuna verilen san; ata kişi, başkan, önder” (TS), “Rus Kazaklarında başkan” (KTTS, s. 29)

ataman (Vlg.: V. Vaj.) “kavgacı çocuk, yaramaz çocuk” (SGRS, s. 24)

ataman (Vlg.: V. Ust.) “baş parmak” (SGRS, s. 24)

atamanka (Vlg.: V. Vaj.) “savaşçı kadın” (SGRS, s. 24)

atamanova trava (Arh.: V. T.) “bitkisel ilaç olarak kullanılan bir tür ot” (SGRS, s. 24)

baba: “çocuğu olan erkek, peder; çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek; kazılarda çıkarılan toprağın miktarını hesaplayabilmek için yer yer bırakılan toprak dikme; çatı mertegi; bir ülkeye veya bir topluluğa yararlı olmuş kimse; anlayışlı, iyi huylu erkek; silah kaçakçılığı, kara para aklama ve uyuşturucu madde ticareti vb. kirlil ve gizli işler yapan çetenin başı; koruyucu, babalık duyguları ile dolu kimse; ata; çok kaliteli, üstün nitelikli; tarikatların bazısında tekke büyüğü; bu gibi kimselere verilen unvan” (TS)

baba - ver'yaba (Arh.: Pin.) “mitolojide kötü ve ürkütücü olan yaşlı kadın” (SGRS, s. 27)

babka lyaga (Vlg.: Bel.) “mitolojide kötü ve ürkütücü olan yaşlı kadın” (SGRS, s. 31)

babka yagabka (Vlg.: V. Vaj.) “mitolojide kötü ve ürkütücü olan yaşlı kadın” (SGRS, s. 31)

baba – kisa (Arh.: Prim.) “deniz anası” (SGRS, s. 28)

baban (Vlg.: Sok.) “uzun boylu yapılı erkek” (SGRS, s. 28)

baba-şal' (Arh.: Ust.) “gıcık, inatçı kadın” (SGRS, s. 28)

babka (Arh.: Vil.) “elin büyük parmağı” (SGRS, s. 30)

bağ: “bir şeyi başka bir şeye veya birçok şeyi topluca birbirine tutturmak için kullanılan ip, sicim, şerit, tel vb. düğümlenebilir nesne” (TS)

baennik (Arh.: Prim.) “düğünde gelin ve damata verilecek hediyelerin bağlandığı düğüm” (SGRS, s. 40)

bay-: “bayılmak; inanmak, kanaat getirmek, tatmin olunmak; akli başına gelmek; inanmak, kanmak; kanmak, inanmak” (TS)

bayıl-: “baygın duruma girmek, uyur gibi olmak, kendinden geçmek, kendini kaybetmek; çok hoşlanmak, çok sevmek” (TS)

bajat' (Vlg.: Babuş.) “sevmek” (SGRS, s. 41)

bajit' (Vlg.: Vaş.; Vlg.: U. Kub.; Arh.: V. T.) "bir şeyi çok istemek; kapris yapmak; direne direne istemek; dilenmek" (SGRS, s. 41)

bajit'sya (Vlg.: Vaş.) "bir şeyi çok istemek" (SGRS, s. 42)

bak-: "bakışı bir şey üzerine çevirmek" (TS)

baklı (Vlg.: Kir.) "göz" (SGRS, s. 47)

bula-: "bir nesnenin her yanını bir şeye değdirerek üstünü onunla kaplamak, bir nesneyi başka bir maddeye batırmak" (TS)

bolamık: "bulamaç" (KTTS, s. 44)

balabışi (Vlg.: Ustyuj.) "patates ekmeği" (SGRS, s. 49)

balamıga (Vlg.: Sok.) "ekmek ve soğan katılmış çorba" (SGRS, s. 50)

bala: "yavru, çocuk, küçük; oğlan çocuğu" (TS)

balahrist (Arh.: Pin.) "geveze, çenebaz" (SGRS, s. 52)

balahrist (Vlg.: Nyuks.) "tembel, avare" (SGRS, s. 52)

balahristka (Vlg.: Ustyuj.) "söz dinlemez, yaramaz çocuk (erkek ve kız çocukları için)" (SGRS, s. 52)

bolobolka (Vlg.: Gryaz.) "çocuk oyuncağı" (SGRS, s. 137)

var-: "erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak" (TS)

barabat' (Vlg.: Babuş.) "duvara dokunarak gitmek, ilerlemek" (SGRS, s. 59)

barabat'sya (Vlg.: Babuş.) "duvara dokunarak gitmek, ilerlemek" (SGRS, s. 59)

barabat' (Vlg.: V. Ust.) "gençlerin partilerinde bulunmak, eğlenmek" (SGRS, s. 59)

baran: "üzüm, meyve ağaçları ve bitkilerin dizisi; sebze fideleri, üzüm çubuğu ekmek için hazırlanan yer, çukur; bostan; bağlardaki evlek; fidan ve çubuk sıraları arasındaki aralık" (TS)

baranika (Arh.: Kon.) "meyve veren bir bitki" (SGRS, s. 61)

baranı (Arh.: Vin.) "kuşkirazının yemişsiz çiçeği" (SGRS, s. 61)

baran: "iri koç, üç senelik koç" (TS)

bara – bara (Arh.: V. T.) "koyunları çağırırken kullanılan bir seslenme" (SGRS, s. 59)

barka (Vlg.: V. Ust.) "besili koyun" (SGRS, s. 64)

barko (Arh.: Vel', V. T.) "koyun" (SGRS, s. 64)

barko-barko (Arh.: Vel.) "koyunları çağırırken kullanılır" (SGRS, s. 64)

balçık: "içinde çeşitli organik maddeler bulunan, genellikle killi, koyu, yapışkan çamur, mil" (TS)

barlak (Vlg.: K. G., Nik.) "su dolu derin çukur" (SGRS, s. 65)

barlalujina (Vlg.: K. G.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 65)

barlaujina (Vlg.: K. G., Nik.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 65)

barlautina (Vlg.: K. G.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 65)

barlaçok (Vlg.: K. G.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 65)

barlık (Vlg.: K. G.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 65)

barlak (Vlg.: K. G.) “derin su kuyusu; nehrin derin yeri” (SGRS, s. 65)

barlalujina (Vlg.: K. G.) “derin su kuyusu; nehrin derin yeri” (SGRS, s. 65)

barlak (Vlg.: K. G., Nik.) “her tür çamurlu yer” (SGRS, s. 65)

barlaujina (Vlg.: Nik.) “her tür çamurlu yer” (SGRS, s. 65)

barlaçına (Vlg.: Nik.) “her tür çamurlu yer” (SGRS, s. 65)

var: “mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı; sahiplik bildiren olumlu ad cümleleri kuran bir söz; elde bulunan her şey; varlıklı” (TS)

barışit' (Vlg.: V. Ust.) “para biriktirmek” (SGRS, s. 66)

bas-tır-: “basma işini yaptırmak; zararlı bir olayı önlemek; durdurmak; üstünlüğünü göstermek; bir kumaşın kenarını kıvrıp dikmek; gidermek; hemen söylemek; ansızın birinin yanına gitmek; birdenbire gerçekleşmek ve pek çok etki göstermek; baskı yapmak, üzerine iyice düşmek” (TS)

bastırık, bastırak: “kapıyı arkadan bastırmak için kullanılan ağaç dayak; kapıyı kapadıktan sonra vurulan demir destek, kol demiri; kapı sürgüsü; kapıyı arkasından bastırmak için kullanılan ağaç dayak” (TS)

basarga (Arh.: Leş., Mez.) “sert ve sık bir tür ot” (SGRS, s. 67)

basurman (Vlg.: Babuş.) “holigan” (SGRS, s. 71)

bastrık (Arh.: Vil., K. B., Kotl., Len.; Vlg.: Tot.) “arabaya yüklenmiş ot yığınının dökülmemesi için bir halat yardımıyla bağlanıldığı ağaç” (SGRS, s. 70)

bastrog (Vlg.: Tot.) “arabaya yüklenmiş ot yığınının dökülmemesi için bir halat yardımıyla bağlanıldığı ağaç” (SGRS, s. 70)

bastrug (Vlg.: Nyuks.) “arabaya yüklenmiş ot yığınının dökülmemesi için bir halat yardımıyla bağlanıldığı ağaç” (SGRS, s. 70)

bastruk (Arh.: K. B., Ust.; Vlg.: V. Ust.) “arabaya yüklenmiş ot yığınının dökülmemesi için bir halat yardımıyla bağlanıldığı ağaç” (SGRS, s. 70)

bastrig (Arh.: Ust., Holm.; Vlg.: K. G.) “arabaya yüklenmiş ot yığınının dökülmemesi için bir halat yardımıyla bağlanıldığı ağaç” (SGRS, s. 70-71)

bastrık (Arh.: V. T., K. B., Ust.; Vlg.: V. Ust., K. G.) “arabaya yüklenmiş ot yığınının dökülmemesi için bir halat yardımıyla bağlanıldığı ağaç” (SGRS, s. 71)

bastryuk (Arh.: V. T., Kotl., Pin., Ust.; Vlg.: V. Ust., Nyuks.) “arabaya yüklenmiş ot yığınının dökülmemesi için bir halat yardımıyla bağlanıldığı ağaç” (SGRS, s. 71)

başka: “bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge; nitelik yönünden alışılmışın dışında bir üstünlüğü olan” (TS)

basko (Arh.: Vel., Vil., V. T., K. B., Kotl., Leş., Pin., Ust., Holm., Şenk.; Vlg.: Babuş, Bel., V. Vaj., Voj., V. Ust., Kad., Kir., M. Reç., Nik., Sok., Tarn., Har., Çag.) “güzel; iyi” (SGRS, s. 69)

basko (Arh.: Ust.; Vlg.: Nyuks., Sok., U. Kub.) “güzel; iyi” (SGRS, s. 69)

baskoy, başçaye, basyaye, başçe, başçaye (Arh.: Vel', Vil., Vin., V. T., Karg., K. B., Kon., Kotl., Len., Leş., Mez., Pin., Ust., Holm.; Vlg.: Bab., Babuş., Bel., Vaş., V. Vaj., Vlgd., Voj., V. Ust., Gryaz., K. G., Kir., M. Reç., Nik., Nyuks., Sok., Syamj., Tarn., U. Kub., Har., Çag., Çerep.) “güzel; iyi” (SGRS, s. 70)

batman: “7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi; büyük su testisi, büyük çömlek; büyük, ağır” (TS)

batman (Arh.: Kon.; Vlg.: Vlgd., Gryaz., Sok., U. Kub.) “kışın soğan ve sarmısağı korumak için bağlanılarak oluşturulan deste” (SGRS, s. 73)

batman (Arh.: Vin., Ust.) “kışa kurutmak için üvez ağacının dalları ile meyvesini birlikte bağlayarak oluşturulmuş deste; üvez ağacının dal ve budaklarını kurutmak için kullanılan ağaç” (SGRS, s. 73-74)

batman (Arh.: Ust.) “üvez ağacının meyveleri” (SGRS, s. 74)

batman (Vlg.: Sok.) “yayın oku” (SGRS, s. 74)

batman (Vlg.: U. Kub.) “hasır halı” (SGRS, s. 74)

batman (Arh.: Vel'.) “ateşin üzerine asılarak bırakılan kazanın bağlandığı ağaç” (SGRS, s. 74)

baş: “insan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser; bir topluluğu yöneten kimse; başlangıç; temel, esas; arazide en yüksek nokta” (TS)

başlık: “genellikle başı korumak için giyilen şapka, serpuş; üst giysilerinin yakalarına takılı başlık, kapüşon; hayvan koşumunun başa geçirilen bölümü; bir sütunun, bir direğin tepeliği” (TS)

bahlık (Vlg.: V. Ust.) “yığının en üst destesi” (SGRS, s. 78)

bahmur (Vlg.: Babuş.) “baş ağrısı” (SGRS, s. 79)

başkalda (Arh.: Kotl.) “baş” (SGRS, s. 82)

başlık (Vlg.: V. Ust.) “yığının en üst destesi” (SGRS, s. 83)

başmak (Vlg.: Sok., Tot.) “kirişi tutacak olan ağacın üst kısmındaki oyuk” (SGRS, s. 83)

başnik (Vlg.: Nyuks.) “çekiç” (SGRS, s. 83)

başmak: “ayakkabı” (TS)

başmak (Arh.: Mez.) “kayığın altı” (SGRS, s. 83)

bahadır: “savaşlarda gücü ve yılmazlığıyla üstünlük kazanan veya yiğitlik gösteren kimse, batur” (TS)

boğatır' (Arh.: Ust.) “zengin” (SGRS, s. 126)

boğatır' (Arh.: Kotl.) “bitkisel ilaç olarak kullanılan bir tür bitki” (SGRS, s. 126)

boğatır' (Arh.: Kotl.) “deve diken” (SGRS, s. 126)

bucak: “kenar, köşe, yer; memleket; semt, mahalle; taraf, öte, uzak; dağ eteği; dağ tepesi, doruğu; çay, ırmak kıyılarındaki tarla ile su arasındaki çayır, sazlık, çalılık yer; ırmak kenarı, sahil” (TS)

boçag (Vlg.: Vlgd., U. Kub.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 174)

boçag (Arh.: Vel', Karg., Leş., Holm.; Vlg.: Babuş., Bel., Vlgd., Vit., Gryaz., K. G., Kir., M. Reç., Nik., Sok., U. Kub.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 174)

baçag (Arh.: Şenk.; Vlg.: Gryaz., M. Reç., Nik., Tot., U. Kub.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 81)

baçaga (Arh.: Karg., Kon.; Vlg.: Bel., Vaş., Vit.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 81)

boçaga (Arh.: Karg., Kon., Ples., Holm., Şenk.; Vlg.: Babuş., Bel., Vaş., Vit., Kir., Ustyuj.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 175)

boçag (Arh.: Kon., Leş.; Vlg.: Babuş., Vlgd., Vit., Gryaz., M. Reç., Nik., Sok., Tot., U. Kub., Şeksn.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 174)

baçag (Arh.: Şenk.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 81)

baçaga (Arh.: Karg., Nyand., Ples., Holm.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 81)

boçaga (Arh.: Karg., Ples.; Vlg.: Bel., Baş.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 175)

boçag (Arh.: Leş., Mez., Ples.; Vlg.: Babuş., Kir.) “bataklıktaki su aralığı” (SGRS, s. 175)

boçaga (Arh.: Karg., Ples.; Vlg.: Bel., Vaş.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 175)

boçag (Arh.: Karg., Leş., Mez.; Vlg.: Bab., Babuş., Kir., M. Reç., U. Kub.) “çamur yer, bataklık” (SGRS, s. 175)

baçag (Vlg.: Bel.) “çamur yer, bataklık” (SGRS, s. 81)

baçaga (Arh.: Karg.; Vlg.: Bel.) “çamur yer, bataklık” (SGRS, s. 81)

boçaga (Arh.: Karg., Kon., Nyand., On.; Vlg.: Bel., Vaş., Vit., Çağ.) “çamur yer, bataklık” (SGRS, s. 176)

boçag (Arh.: Karg., Leş.; Vlg.: Babuş., Vaş., Vlgd., Kir.) “alçak nemli yer” (SGRS, s. 175)

boçaga (Arh.: Vil., V. T.; Vlg.: Vaş., Vit., Çag.) “alçak nemli yer” (SGRS, s. 176)

boçag (Arh.: Leş.; Vlg.: Babuş.) “ormanda çukurları olan nemli yer” (SGRS, s. 175)

boçaga (Arh.: V. T.) “ormanda çukurları olan nemli yer” (SGRS, s. 176)

burunduruk: “hayvanları nallarken ısırması için dudaklarını kısırmaya yarayan kıskaç, yavaşa; hayvanların burunları üstüne takılan kıskaç; deveyi zapt ve idare için burunlarına takılan ağaç veya halka; yular” (TS)

brunduk (Vlg.: Vit.) “gemilerde su seviyesinin ölçüldüğü halat” (SGRS, s. 190)

burunduk (Vlg.: Vaş.) “balık tutarken iki gemiyi bağlayan halat” (SGRS, s. 225)

bunak: “bunamış olan (kimse), matuh” (TS)

budak (Vlg.: Tarn.) “kafası büyük adam” (SGRS, s. 200)

budak (Vlg.: Tarn.) “tembel kişi” (SGRS, s. 200)

budan (Vlg.: Tarn.) “kafası büyük adam” (SGRS, s. 200)Arh.:

budan (Vlg.: Tarn.) “somurtkan, asik suratlı adam” (SGRS, s. 200)

budak: “ağacın dal olacak sürgünü; dalın gövde içindeki başlangıç yeri olan ve tahtalarda görülen yuvarlak koyuca renkte sert bölüm” (TS)

budak (Arh.: Ust.; Vlg.: Tarn.) “bir tür küçük nehir balığı” (SGRS, s. 200)

budan (Arh.: Vel.; Vlg.: Tarn.) “bir tür küçük nehir balığı” (SGRS, s. 200)

buz: “donarak katı duruma gelmiş su; çok soğuk bir etki uyandıran” (TS)

buza (Arh.: Len.) “güçlü soğuk fırtına” (SGRS, s. 204)

boğa: “damızlık erkek sığır” (TS)

bugra (Arh.: V. T.) “hantal kadın” (SGRS, s. 199)

bugra (Vlg.: Vit.) “kızmış, sinirlenmiş adam” (SGRS, s. 199)

buka (Arh.: Vil., V. T., Pin., Ust.) “inanişâ göre hamamda, evde, ormada yaşayan ve insanları korkutan mitolojik bir varlık” (SGRS, s. 205 - 206)

bukan (Arh.: Ples.) “inanişâ göre hamamda, evde, ormada yaşayan ve insanları korkutan mitolojik bir varlık” (SGRS, s. 206)

bukişâ (Vlg.: V. Vaj.) “inanişâ göre hamamda, evde, ormada yaşayan ve insanları korkutan mitolojik bir varlık” (SGRS, s. 207)

buka (Arh.: Ust.; Vlg.: Ustyuj.) “yılan” (SGRS, s. 206)

bukaraga (Vlg.: Ustyuj., Çag.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 206)

bukaraka (Vlg.: Bel., Ustyuj., Çag.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 206)

bukaraka (Vlg.: Bel.) “yılan” (SGRS, s. 206)

bukaraka (Vlg.: Bel.) “çekingen, ürkek adam” (SGRS, s. 206)

bukaraha (Vlg.: Vaş., Kir., Sok., Çerep.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 206)

bukaraşka (Vlg.: Vaş., V. Vaj., Gryaz., U. Kub., Çag.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 207)

bukaraçka (Vlg.: Bel.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 207)

bukaraçka (Vlg.: Bel., Vaş.) “yılancık” (SGRS, s. 207)

bukaraçka (Vlg.: Vaş.) “çekingen, ürkek adamcağız” (SGRS, s. 207)

bukarka (Arh.: V. T.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 207)

bukarka (Vlg.: Ustyuj.) “yılan” (SGRS, s. 207)

bukaryaçka (Vlg.: Bel.) “uçmayan böcek, haşerecik” (SGRS, s. 207)

bukaçka (Vlg.: Kad.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 207)

bukoraga (Vlg.: Ustyuj., Çag.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 209)

bukoraga (Vlg.: Çag.) “yılan” (SGRS, s. 209)

bukoraka (Vlg.: Bel., Çag.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 209)

bukoraka (Vlg.: Bel.) “yılan” (SGRS, s. 209)

bukoraka (Vlg.: Çag.) “henüz yürümeyen çocuk” (SGRS, s. 209)

bukoraça (Vlg.: Bab.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 209)

bukoraçka (Vlg.: Bel.) “uçmayan böcek, haşerecik” (SGRS, s. 209)

bukoraşek (Vlg.: U. Kub.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 209)

bukoraşka (Vlg.: Vaş., V. Vaj., Kir., Tarn., Ustyuj., Har.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 209)

bukoryaçka (Vlg.: Bab.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 210)

baldır: “bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü, incik; bu bölümün yumuşak ve şişkin olan arka tarafı.” (TS)

boldır' (Arh.: Kotl., Prim.) “şişik, su toplamış, kist” (SGRS, s. 136)

buldır' (Arh.: Vil., Kotl., On., Ust.) “şişik, su toplamış, kist” (SGRS, s. 211)

bulijina (Vlg.: Vaş.) “şişik, su toplamış, kist” (SGRS, s. 212)

bulijka (Vlg.: Bel., Vaş.) “şişik, su toplamış, kist” (SGRS, s. 212)

bulinka (Vlg.: Kir.) “şişik, su toplamış, kist” (SGRS, s. 213)

bulinya (Vlg.: Kir.) “şişik, su toplamış, kist” (SGRS, s. 213)

bulışka (Vlg.: Vaş.) “şişik, su toplamış, kist” (SGRS, s. 214)

bul'dır' (Vlg.: Kir., Ustyuj.) “şişik, su toplamış, kist” (SGRS, s. 214)

buran: “şiddetli kar, fırtına, kasırga” (TS)

burak (Arh.: Karg., Mez., Prim.; Vlg.: Kir.) “güçlü rüzgar” (SGRS, s. 218)

burak (Arh.: Leş., Mez.) “yağmur bulutu” (SGRS, s. 218)

burdak (Arh.: K. B.) “yağmur bulutu” (SGRS, s. 220)

buraçok (Arh.: Vel’., Leş., Mez.) “yağmur bulutu” (SGRS, s. 219)

puslu: “puslanmış, pusuvar, hafif sisli; üzerinde pus bulunan; belli belirsiz, bulanık” (TS)

busoy, busıy (Arh.: Vel’., Vil., Vin., V. T., K. B., Kotl., Len., Pin., Ust; Vlg.: V. Vaj., V. Ust., K. G., Sok.) “gri renk” (SGRS, s. 229)

but: “insan vücudunun kalça ile diz arasındaki bölümü; hayvanların, arka bacaklarının gövdeye bitişik olan dolgun, etli bölüm” (TS)

butıga (Arh.: Vel’., Şenk.) “mantar ayağı” (SGRS, s. 233)

butijka (Arh.: Vel’., Ust., Şenk.) “mantar ayağı” (SGRS, s. 233)

butılka (Vlg.: Ustyuj.) “baldır” (SGRS, s. 233)

2.2. Rusçanın Ağzlarındaki Türkçeden Alıntı Arapça Kökenli Sözcükler

Yapmış olduğumuz tespitlerde Türkçeden alıntı yapılan ve “Türkçe Verintiler Sözlüğü” (TVS)’nde yer alan yabancı kökenli sözcüklerin büyük bir kısmı Arapça kökenlidir:

adam: “insan” (TS)

adamiha (Arh.: Vil., Pin.; Vlg.: V. Ust.) “bitkisel ilaç olarak kullanılan bir tür ot” (SGRS, s. 13)

adamova golova (Arh.: Vel’., V. T., Kon., Pin.; Vlg.: V. Ust.) “bitkisel ilaç olarak kullanılan bir tür ot” (SGRS, s. 13)

amca: “babanın erkek kardeşi; yaşlı erkeklere saygı için kullanılan bir seslenme sözü” (TS)

amca s’ela (Arh.: Pin.) “bir şey kaybolduğunda söylenir” (SGRS, s. 16)

âmin: “öyle olsun, Allah kabul etsin anlamlarında, duaların arasında ve sonunda kullanılan bir söz” (TS)

amin (Arh.: Kon.; Vlg.: Kir.) “sıradan olmayan bir şey ile ilgili duyguları ifade etmek için kullanılır” (SGRS, s. 16)

arap: “Orta Doğu ile Kuzey Afrika’nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse; koyu esmer” (TS)

arap (Arh.: Prim.) “bir çeşit siyah mantar” (SGRS, s. 20)

arapka (Vlg.: Tarn.) “erkek tarzında davranan kadın” (SGRS, s. 20)

atlas: “yüzü parlak, sık dokunmuş bir tür ipekli kumaş, saten.” (TS)

atlasnik (Arh.: Karg., On.; Vlg.: Kir., Tarn.) “bayramlarda giyilen atlastan dikilmiş kolsuz kadın elbisesi” (SGRS, s. 25)

atlasnik (Arh.: Kon.) “atlastan dikilmiş etek” (SGRS, s. 25)

atlasnik (Arh.: Kon.) “ipek ya da atlastan dikilmiş kadın elbise takımı (gömlek, etek)” (SGRS, s. 25)

atlasnitsa (Arh.: Kon.; Vlg.: Voj.) “süslü atlas başörtüsü” (SGRS, s. 25)

atlasovka (Vlg.: Har.) “süslü atlas başörtüsü” (SGRS, s. 25)

bakla: “baklagillerden, yurdumuzun her yerinde yetiştirilen, yeşil kabuklu ve taneli bir bitki; bu bitkinin yeşil ürünü veya kuru tanesi” (TS)

baka (Arh.: V. T., Leş., Mez.) “ağaç mantarı” (SGRS, s. 45)

bakla (Vlg.: Bel., Kir.) “ağaç mantarı” (SGRS, s. 46)

baklan (Arh.: Karg.; Vlg.: Bel., Baş., Kir.) “ağaç mantarı” (SGRS, s. 46)

baklan (Arh.: Karg.; Vlg.: Bel.) “kayın ağacında mantar oluşumu” (SGRS, s. 46)

baklan (Vlg.: Vaş.) “biraz çürümüş ot yığını” (SGRS, s. 46)

baklaşka (Arh.: Karg.; Vlg.: Vaş.) “ağaç mantarı” (SGRS, s. 46)

baklaşka (Arh.: Karg.) “kayın ağacında mantar oluşumu” (SGRS, s. 47)

bakluşa (Vlg.: Bel.) “ağaç mantarı” (SGRS, s. 47)

baklınya (Vlg.: Kir.) “kayın ağacında mantar oluşumu” (SGRS, s. 47)

bakliga (Vlg.: Kir.) “biraz çürümüş ot yığını” (SGRS, s. 47)

bereket: “bolluk, gürlük, ongunluk, feyiz, feyezan” (TS)

barakat’sya (Arh.: Vil.) “çok emek gerektiren bir işle uğraşmak” (SGRS, s. 60)

beyan: “bildirme; bir eserde, düşüncelerin, duyguların, hayallerin doğuş ve değerlerini, bunların anlatımında tutulacak yolları konu edinen bir edebiyat bilgisi dalı; açıklama” (TS)

bayanı (Arh.: Ust.) “aptalca boş sözler” (SGRS, s. 83)

bayat’ (Arh.: Vil., V. T., K. B., Kon., Kotl., Leş., On., Ples., Prim., Ust., Holm.; Vlg.: Babuş., V. Vaj., Vlgd., Voj., V. Ust., M. Reç., Nik., Nyuks., Tarn., U. Kub.) “konuşmak” (SGRS, s. 83)

2.3. Rusçanın Ağızlarındaki Türkçeden Alıntı Farsça Kökenli Sözcükler

Yapmış olduğumuz tespitlerde Türkçeden alıntı yapılan ve “Türkçe Verintiler Sözlüğü” (TVS)’nde yer alan yabancı kökenli sözcüklerin bir kısmı Farsça kökenlidir:

parça: “bir bütünden ayrılan, ayrı sayılan veya ortak olan şey; bir bütünden kopma, kırılma, yırtılma vb. yoluyla ayrılmış bölüm, lime” (TS)

aybarça (Arh.: Mez.) “Ren geyiği yetiştirenlerin içtiği taze ren geyiği kanı; ren geyiği kanı ile küçük küçük doğranmış et parçalarından yapılan bir yemek adı” (SGRS, s. 14)

ambar: “genellikle tahıl saklanan yer; yiyecek ve bazı eşyanın saklandığı yer” (TS)

anbarnik (Arh.: Leş.) “ambarda yaşayan mitolojik varlık” (SGRS, s. 16)

bağ: “üzüm kütüklerinin dikili bulunduğu toprak parçası; meyve bahçesi” (TS)

baga (Vlg.: Ustyuj., Çağ.) “çoğunlukla nemli ortamlarda yetişen çalılık veya boyu uzun otsu bitki” (SGRS, s. 35)

bagal’nik (Vlg.: Ustyuj.) “çoğunlukla nemli ortamlarda yetişen çalılık veya boyu uzun otsu bitki” (SGRS, s. 35)

bagovnik (Vlg.: Ustyuj., Çerep.) “çoğunlukla nemli ortamlarda yetişen çalılık veya boyu uzun otsu bitki” (SGRS, s. 36)

pazar: “satıcıların belirli günlerde mallarını satmak için sergiledikleri belirli geçici yer; belli bir şeyin satıldığı yer.” (TS)

bazarniçek (Vlg.: V. Ust.) “pazarda satmak için hazırlanmış yüklenmiş mal” (SGRS, s. 42)

bazarskiy, bazarskoy (Arh.: V. T., Pin.) “fabrika üretimi satın alınan mal” (SGRS, s. 42)

2.2. Rusçanın Ağzlarındaki Türkçeden Alıntı Rumca Kökenli Sözcükler

Yapmış olduğumuz tespitlerde Türkçeden alıntı yapılan ve “Türkçe Verintiler Sözlüğü” (TVS)’nde yer alan yabancı kökenli sözcüklerin çok az bir kısmı Rumca kökenlidir:

badya: “ağız geniş, yayvan, büyükçe su kabı; büyük bakır kab, çorba tası, ağız dar, dibi geniş yağ kabı, yemek kabı, büyük bakır tencere; ağız geniş, yayvan kap” (TS)

batya: “pişirilmiş çamurdan yapılan yayvan kap; küçük toprak tas; içine şarap konan büyük kab” (TS)

batrak (Arh.: Holm.) “yüksek şemsiye biçimindeki bir bitki” (SGRS, s. 76)

batranka (Arh.: Mez.) “düdük şeklinde sapı olan bir bitki” (SGRS, s. 76)

badya, batya: “ağız geniş, yayvan, büyükçe su kabı; büyük bakır kab, çorba tası, ağız dar, dibi geniş yağ kabı, yemek kabı, büyük bakır tencere; pişirilmiş çamurdan yapılan yayvan kap; küçük toprak tas” (TS)

bad’ya (Arh.: Pin., Vlg.: Vaş., V. Ust.) “patavatsız, sakar şişman adam” (SGRS, s. 40)

Sonuç

1. Yaptığımız tespitlerde Arhangel bölgesindeki 96 kelime (73 T., 17 Ar., 3 Far., 3 Rum.), rayonlarda¹⁰ 190 defa (149 T., 34 Ar., 4 Far., 3 Rum.) kullanılmıştır. Bunların rayonlara göre dağılımı ise şu şekildedir: Holmogor rayonu 8 (6 T., 1 Ar., 1 Rum.), Krasnobor rayonu 8 (7 T., 1 Ar.), Kargopol’ rayonu 17 (12 T., 5 Ar.), Konoş rayonu 13 (7 T., 6 Ar.), Kotlas rayonu 12 (11 T., 1 Ar.), Len rayonu 4 (4 T.), Leşukon rayonu 16 (13 T., 2 Ar., 1 Far.), Mezen rayonu 11 (8 T., 1 Ar., 1 Far., 1 Rum.), Nyandom rayonu 2 (2 T.), Onej rayonu 4 (2 T., 2 Ar.), Pinej rayonu 15 (10 T., 3 Ar., 1 Far., 1 Rum.), Plesets rayonu 7 (6 T., 1 Ar.), Primor rayonu 6 (4 T., 2 Ar.), Şenkur rayonu 6 (6 T.), Ust’yan rayonu 18 (16 T., 2 Ar.), Verhnetoyem rayonu 19 (15 T., 3 Ar., 1 Far.), Vel’ rayonu 9 (8 T., 1 Ar.), Vilegod rayonu 11 (8 T., 3 Ar.), Vinogradov rayonu 4 (4 T.).

¹⁰ “rayon”, mıntıka, bölge anlamına gelmektedir. İdarî olarak “ilçe”yi karşılamaktadır.

2. Vologod bölgesindeki 143 (122 T., 16 Ar., 4 Far., 1 Rum.) kelime, rayonlarda 269 defa (233 T., 28 Ar., 6 Far., 2 Rum.) kullanılmıştır. Bunların rayonlara göre dağılımı ise şu şekildedir: Babayev rayonu 4 (4 T.), Babuşkin rayonu 14 (13 T., 1 Ar.), Belozer rayonu 27 (23 T., 4 Ar.), Çagodoşçen rayonu 13 (12 T., 1 Far.), Çerepovets rayonu 3 (2 T., 1 Far.), Gryazovets rayonu 7 (7 T.), Harov rayonu 4 (3 T., 1 Ar.), Kiçmeng Gorodets rayonu 14 (14 T.), Kaduy rayonu 2 (2 T.), Kirillov rayonu 20 (14 T., 6 Ar.), Mejdureçen rayonu 7 (6 T., 1 Ar.), Nikol' rayonu 11 (10 T., 1 Ar.), Nyuksen rayonu 7 (6 T., 1 Ar.), Sokol' rayonu 12 (12 T.), Syamjen rayonu 1 (1 T.), Şeksnin rayonu 1 (1 T.), Tarnog rayonu 12 (9 T., 3 Ar.), Totem rayonu 5 (5 T.), Ust' Kubin rayonu 14 (13 T., 1 Ar.), Ustyujen rayonu 16 (13 T., 3 Far.), Velikoustyug rayonu 19 (14 T., 3 Ar., 1 Far., 1 Rum.), Verhovaj rayonu 13 (12 T., 1 Ar.), Vaşkin rayonu 22 (19 T., 2 Ar., 1 Rum.), Vitegor rayonu 9 (9 T.), Vologod rayonu 8 (7 T., 1 Ar.), Vojegod rayonu 4 (2 T., 2 Ar.).

3. Her iki *bölgeden* tespit edilen sözcüklerin sayısı 239'dur. Bu sözcükler arasında Türkçe kökenli sözcük sayısı 195 (% 81,58), Arapça kökenli sözcük sayısı 33 (% 13,8), Farsça kökenli sözcük sayısı 7 (% 2,9), Rumca kökenli sözcük sayısı ise 4 (% 1,6)'tür.

4. Aynı sözcükler farklı *rayonlarda* tekrar kullanılabilir. Sözcüklerin her iki bölge *rayonlarındaki* bu kullanımına göre ise sözcük sayısı 459'dur. Bu sözcükler arasında Türkçe kökenli sözcük sayısı 382 (% 83,2), Arapça kökenli sözcük sayısı 62 (% 13,5), Farsça kökenli sözcük sayısı 10 (% 2,1), Rumca kökenli sözcük sayısı ise 5 (% 1,08)'tir.

5. Çalışmada şekil ve anlam açısından farklı ya da aynı olan 163 Türkçe, 24 Arapça, 7 Farsça, 3 Rumca kökenli sözcük madde başı olarak verilmiştir. Bu sözcükler 41 Türkçe, 8 Arapça, 4 Farsça, 3 Rumca kökenli sözcüğün ses ve anlamca ya aynısı ya da değişime uğramış biçimleridir. Bir kısmı Rusça kelime grubu içinde yer almaktadır.

6. Çalışmada tespit edilen aşağıdaki Türkçe kökenli 41 sözcüğün Türkçeden başka dillere geçtiği tespit edilmiş olmasına rağmen daha önceki kaynaklarda Rusçada yer almadığı görülmektedir¹¹: **avet** (Vlg.: V. Ust.) "ant, ahit, söz verme" (SGRS, s. 12); **alalika** (Arh.: Kotl.) "yanlış, kötü konuşan, 'r, l' seslerini 'g' olarak yanlış telaffuz eden" (SGRS, s. 14); **bajat'** (Vlg.: Babuş.) "sevmek", **bajit'** (Vlg.: Vaş.; Vlg.: U. Kub.; Arh.: V. T.) "bir şeyi çok istemek; karpis yapmak; direne direne istemek; dilenmek", **bajit'sya** (Vlg.: Vaş.) "bir şeyi çok istemek" (SGRS, s. 41, 42); **baranika** (Arh.: Kon.) "meyve veren bir bitki", **barani** (Arh.: Vin.) "kuşkirazının yemişsiz çiçeği" (SGRS, s. 61); **barlak** (Vlg.: K. G., Nik.); **barlaluşina** (Vlg.: K. G.); **barlauşina** (Vlg.: K. G., Nik.); **barlautina** (Vlg.: K. G.); **barlaçok** (Vlg.: K. G.); **barlık** (Vlg.: K. G.) "su dolu derin çukur" (SGRS, s. 65); **barlak** (Vlg.: K. G.); **barlaluşina** (Vlg.: K. G.) "derin su kuyusu; nehrin derin yeri" (SGRS, s. 65); **barlak** (Vlg.: K. G., Nik.); **barlauşina** (Vlg.: Nik.); **barlaçina** (Vlg.: Nik.) "her tür çamurlu yer" (SGRS, s. 65); **basko** (Arh.: Vel., Vil., V. T., K. B., Kotl., Leş., Pin., Ust., Holm., Şenk.; Vlg.: Babuş, Bel., V. Vaj., Voj., V. Ust., Kad., Kir., M. Reç., Nik., Sok., Tarn., Har., Çag.); **basko** (Arh.: Ust.; Vlg.: Nyuks., Sok., U. Kub.); **baskoy**,

¹¹ Günay Karaağaç tarafından hazırlanmış olan Türkçe Verintiler Sözlüğü, daha önceki çalışmalarda tespit edilmiş olan Rusçadaki Türkçe unsurları kapsadığı için karşılaştırmada adı geçen eserden yararlanılmıştır (Karaağaç 2008).

başçaye, basyaye, başçe, başçaye (Arh.: Vel', Vil., Vin., V. T., Karg., K. B., Kon., Kotl., Len., Leş., Mez., Pin., Ust., Holm.; Vlg.: Bab., Babuş., Bel., Vaş., V. Vaj., Vlgd., Voj., V. Ust., Gryaz., K. G., Kir., M. Reç., Nik., Nyuks., Sok., Syamj., Tarn., U. Kub., Har., Çag., Çerep.) "güzel; iyi" (SGRS, s. 69, 70); **budak** (Vlg.: Tarn.); **budan** (Vlg.: Tarn.) "kafası büyük adam" (SGRS, s. 200); **budak** (Vlg.: Tarn.) "tembel kişi" (SGRS, s. 200); **budan** (Vlg.: Tarn.) "somurtkan, asık suratlı adam" (SGRS, s. 200); **boldır'** (Arh.: Kotl., Prim.); **buldır'** (Arh.: Vil., Kotl., On., Ust.); **buljina** (Vlg.: Vaş.); **buljka** (Vlg.: Bel., Vaş.); **bulinka** (Vlg.: Kir.); **bulinya** (Vlg.: Kir.); **bulişka** (Vlg.: Vaş.); **bul'dır'** (Vlg.: Kir., Ustyuj.) "şişik, su toplamış, kist" (SGRS, s. 136, 211, 212, 213, 214); **burak** (Arh.: Karg., Mez., Prim.; Vlg.: Kir.) "güçlü rüzgar" (SGRS, s. 218); **burak** (Arh.: Leş., Mez.); **buraçok** (Arh.: Vel', Leş., Mez.); **burdak** (Arh.: K. B.) "yağmur bulutu" (SGRS, s. 218, 219, 220).

7. Çalışmada tespit edilen aşağıdaki Arapça kökenli 7 sözcüğün Türkçeden başka dillere geçtiği tespit edilmiş olmasına rağmen daha önceki kaynaklarda Rusçada yer almadığı görülmektedir: **amca s'ela** (Arh.: Pin.) "bir şey kaybolduğunda söylenir" (SGRS, s. 16); **amin** (Arh.: Kon.; Vlg.: Kir.) "sıradan olmayan bir şey ile ilgili duyguları ifade etmek için kullanılır" (SGRS, s. 16); **arap** (Arh.: Prim.) "bir çeşit siyah mantar" (SGRS, s. 20); **arapka** (Vlg.: Tarn.) "erkek tarzında davranan kadın" (SGRS, s. 20); **barakat'sya** (Arh.: Vil.) "çok emek gerektiren bir işle uğraşmak" (SGRS, s. 60); **bayanı** (Arh.: Ust.) "aptalca boş sözler" (SGRS, s. 83); **bayat'** (Arh.: Vil., V. T., K. B., Kon., Kotl., Leş., On., Ples., Prim., Ust., Holm.; Vlg.: Babuş., V. Vaj., Vlgd., Voj., V. Ust., M. Reç., Nik., Nyuks., Tarn., U. Kub.) "konuşmak" (SGRS, s. 83).

8. Çalışmada tespit edilen aşağıdaki Farsça kökenli 3 sözcüğün Türkçeden başka dillere geçtiği tespit edilmiş olmasına rağmen daha önceki kaynaklarda Rusçada yer almadığı görülmektedir: **baga** (Vlg.: Ustyuj., Çag.); **bagal'nik** (Vlg.: Ustyuj.); **bagovnik** (Vlg.: Ustyuj., Çerep.) "çoğunlukla nemli ortamlarda yetişen çalılık veya boyu uzun otsu bitki" (SGRS, s. 35, 36).

9. Çalışmada tespit edilen aşağıdaki Türkçe kökenli sözcüklerin daha önceki çalışmalarda Türkçeden Rusçaya geçtiği tespit edilmiş olmasına rağmen¹² çok daha farklı türeme, şekil ve anlamlarda Arhangel ve Vologod ağızlarında yaygın olarak kullanıldıkları görülmektedir. Karşılaştırma yapabilmek için kaynaklarda daha önce geçen Türkçe unsurlar *ilk kısımda italik olarak* verilmiştir. İkinci kısımda ise Arhangel ve Vologod ağızlarından tespit edilen sözcüklere yer verilmiştir. Görüleceği üzere Türkçeden Rusçaya geçen alıntılar kaynaklardakinden daha farklı ve fazladır:

bişlék "evde yapılmış peynir" (TVS, s. 694) – **alabiş, alabuş** (Arh.: V. T.), **alyabiş** (Vlg.: V. Vaj.), **alyabuşeçka** (Vlg.: Bel.), **alyabuşka** (Vlg.: V. Ust.) "ekşi hamurdan yapılan bir ekmek, bir çeşit gözleme" (SGRS, s. 14, 16), **balabişi** (Vlg.: Ustyuj.) "patates ekmeği" (SGRS, s. 49).

¹² Günay Karaağaç tarafından hazırlanmış olan Türkçe Verintiler Sözlüğü, daha önceki çalışmalarda tespit edilmiş olan Rusçadaki Türkçe unsurları kapsadığı için karşılaştırmada (Karaağaç 2008) eserden yararlanılmıştır.

alıy, alıy “al, parlak kırmızı”, **alét** “kızarmak, allaşmak, al renge girmek” (TVS, s. 19) – **alovitsa** (Arh.: Pin.) “kırmızı ipek başörtüsü”, **aluha** (Vlg.: V. Vaj.), **aluşka** (Vlg.: V. Vaj., Vlgd.) “kırmızı şapkalı çiğ yenilen mantar” (SGRS, s. 15)

arşın, arşán, arşinnıy, pol-arşinnaya “0.711 metreye eşit eski uzunluk ölçüsü” (TVS, s. 42) - **arşinik** (Arh.: Leş.) “bir arşın uzunluğunda çamdan yapılmış tahta” (SGRS, s. 24)

ataman, vatamán “başkan, elebaşı, önder, lider”; **atamánit** “elebaşılık etmek, başkanlığını yapmak” (TVS, s. 51) – **ataman** (Vlg.: V. Vaj.) “kavgacı çocuk, yaramaz çocuk”, **ataman** (Vlg.: V. Ust.) “baş parmak”, **atamanka** (Vlg.: V. Vaj.) “savaşçı kadın” (SGRS, s. 24)

baba, babáy “büyük baba, dede, ata baba; çocuklar için öcü”; **babayka** “ihtiyar kadın, nene”; **bába-yagá, yagá-bába** “cadı, öcü” (TVS, s. 61) – **baba - ver’yaba** (Arh.: Pin.) “mitolojide kötü ve ürkütücü olan yaşlı kadın” (SGRS, s. 27), **babka lyaga** (Vlg.: Bel.) “mitolojide kötü ve ürkütücü olan yaşlı kadın”, **babka yagabka** (Vlg.: V. Vaj.) “mitolojide kötü ve ürkütücü olan yaşlı kadın” (SGRS, s. 31), **baba – kisa** (Arh.: Prim.) “deniz anası”, **baban** (Vlg.: Sok.) “uzun boylu yapılı erkek”, **baba-şal** (Arh.: Ust.) “gıcık, inatçı kadın” (SGRS, s. 28), **babka** (Arh.: Vil.) “elin büyük parmağı” (SGRS, s. 30)

beçevá “bağ, ip, kurdela” (TVS, s. 64) - **baennik** (Arh.: Prim.) “düğünde gelin ve damata verilecek hediyelerin bağlandığı düğüm” (SGRS, s. 40)

báčit “görmek” (TVS, s. 70) - **baklı** (Vlg.: Kir.) “göz” (SGRS, s. 47)

balamútít “suyu bulandırmak; ortalığı karıştırmak, kargaşa çıkarmak”; **balamút, bálmoş’, bálamoş’, balagúr, balbés, vzbálmoşniy** “delişmen, zıpir; karıştırıcı; anlayışsız, kalın kafalı; boş boğaz, çenebaz”; **bulíndat’sya** “bulanmak, kirlenmek; bir işe bulaşmak”; **bulgá** “heyecan, telaş, kargaşa, koşuşturma”; **bolgárin** “Bulgar; karışık, melez”; **bulánıy** “açık boz renkli at, kula”; **bultih** “pat, şırak sesi”; **bultihát’sya** “çirpınmak, çalkalanmak” (TVS, s. 136) - **bolamık**: “bulamaç” (KTTS, s. 44); **balabışı** (Vlg.: Ustyuj.) “patates ekmeği” (SGRS, s. 49); **balamıga** (Vlg.: Sok.) “ekmek ve soğan katılmış çorba” (SGRS, s. 50)

bala “çocuk, bala”; **balagán** “balahane, park, fuar ve Pazar yerlerindeki gösteri; dükkân” (TVS, s. 73) - **balahrist** (Arh.: Pin.) “geveze, çenebaz”; **balahrist** (Vlg.: Nyuks.) “tembel, avare”; **balahristka** (Vlg.: Ustyuj.) “söz dinlemez, yaramaz çocuk (erkek ve kız çocukları için)” (SGRS, s. 52); **bolobolka** (Vlg.: Gryaz.) “çocuk oyuncağı” (SGRS, s. 137)

barábuz “bara-mız; Tatar arabacısı” (TVS, s. 886) – **barabat** (Vlg.: Babuş.), **barabat’sya** (Vlg.: Babuş.) “duvara dokunarak gitmek, ilerlemek” (SGRS, s. 59); **barabat** (Vlg.: V. Ust.) “gençlerin partilerinde bulunmak, eğlenmek” (SGRS, s. 59)

barán “koyun; koç; kale kapısını yıkmakta kullanılan koç başı”; **barakçán, barahçán** “iki yaşındaki dana, tosun”; **barançúk** “kuzucuk, çocuk, yeni yetme”; **baráşek** “kuzu, toklu; koyun postu”; **bárka** “nisandan öncedoğmuş assı kuzu” (TVS, s. 79) – **bara – bara** (Arh.: V. T.) “koyunları çağırırken kullanılan bir seslenme” (SGRS, s.

59); **barka** (Vlg.: V. Ust.) “besili koyun”, **barko** (Arh.: Vel’., V. T.) “koyun” (SGRS, s. 64); **barko-barko** (Arh.: Vel.) “koyunları çağırırken kullanılır” (SGRS, s. 64)

bárin “ağa, bey, efendi”; **báriç** “ağa oğlu, bey oğlu” (TVS, s. 886) - **barışit’** (Vlg.: V. Ust.) “para biriktirmek” (SGRS, s. 66)

basmá “hanın mührünü taşıyan belge; basılı resimleri olan ince madeni levha; basma, işlemeli keten kumaş” (TVS, s. 81); **bastrík, bastrók, bastryúk, busturgán** “sırık; bir şey taşımakta kullanılan sırik, manivela, çatal, dirgen; efsanevi yaratık, cin”; **báhtarmá, buhtarmá, nahtarmá** “derinin altındaki zar; iç taraf, astar; yaranın üzerine konulan akağaç kabuğu, tampon” (TVS, s. 83, 84) – **basarga** (Arh.: Leş., Mez.) “sert ve sık bir tür ot” (SGRS, s. 67); **basurman** (Vlg.: Babuş.) “holigan” (SGRS, s. 71); **bastrik** (Arh.: Vil., K. B., Kotl., Len.; Vlg.: Tot.), **bastrog** (Vlg.: Tot.), **bastrug** (Vlg.: Nyuks.), **bastruk** (Arh.: K. B., Ust.; Vlg.: V. Ust.), **bastrig** (Arh.: Ust., Holm.; Vlg.: K. G.), **bastrik** (Arh.: V. T., K. B., Ust.; Vlg.: V. Ust., K. G.), **bastryuk** (Arh.: V. T., Kotl., Pin., Ust.; Vlg.: V. Ust., Nyuks.) “arabaya yüklenmiş ot yığınının dökülmemesi için bir halat yardımıyla bağlanıldığı ağaç” (SGRS, s. 70, 71)

baş “kafa, kelle”; **baş na baş** “tam tamına; başbaşa”; **béybas, báybas** “kafasız, aptal; tembel; şımarık” (TVS, s. 84); **basalık** “başaklı ok, ucunda demir bulunan ok” (TVS, s. 85); **başibuzúk, başubuzúk** “düzensiz ordu, sürekli olmayan asker” (TVS, s. 85); **başká** “baş, kafa, kelle; akıl, zeka” (TVS, s. 86); **başlık, başlúk, başlak** “başlık, bir tür şapka, kalpak biçiminde sivri uçlu başlık; balıkçıların başı” (TVS, s. 87) – **bahlık** (Vlg.: V. Ust.) “yığının en üst destesi” (SGRS, s. 78); **bahmur** (Vlg.: Babuş.) “baş ağrısı” (SGRS, s. 79); **başkalda** (Arh.: Kotl.) “baş” (SGRS, s. 82); **başlık** (Vlg.: V. Ust.) “yığının en üst destesi” (SGRS, s. 83); **başmak** (Vlg.: Sok., Tot.) “kirişi tutacak olan ağacın üst kısmındaki oyuk” (SGRS, s. 83); **başnik** (Vlg.: Nyuks.) “çekici” (SGRS, s. 83)

başmák “ökçesiz ve alçak ayakkabı çeşidi, postal, potin; bir yaşındaki buzağı, tosun” (TVS, s. 87) - **başmak** (Arh.: Mez.) “kayığın altı” (SGRS, s. 83)

bogatír, bogatur, bukatir “yiğit, kahraman”; **batír, bátir, bătir** “yürekli, alp, cesur; güçlü, kuvvetli; çiftlik yöneticisi, kahya”; **bogatıy** “zengin”; **materóy, matyurıy** “kocaman, iri ve zorlu; pervasız”; **arbatúr, baturá** “inatçı” (TVS, 67, 68) - **bogatır** (Arh.: Ust.) “zengin”; **bogatır** (Arh.: Kotl.) “bitkisel ilaç olarak kullanılan bir tür bitki”; **bogatır** (Arh.: Kotl.) “deve diken” (SGRS, s. 126)

bucák “bucak, köşe; Karadeniz’in güney tarafı” (TVS, s. 133) – **boçag** (Vlg.: Vlgd., U. Kub.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap”; **boçag** (Arh.: Vel’., Karg., Leş., Holm.; Vlg.: Babuş., Bel., Vlgd., Vit., Gryaz., K. G., Kir., M. Reç., Nik., Sok., U. Kub.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 174); **baçag** (Arh.: Şenk.; Vlg.: Gryaz., M. Reç., Nik., Tot., U. Kub.); **baçaga** (Arh.: Karg., Kon.; Vlg.: Bel., Vaş., Vit.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 81); **boçaga** (Arh.: Karg., Kon., Ples., Holm., Şenk.; Vlg.: Babuş., Bel., Vaş., Vit., Kir., Ustyuj.) “su dolu derin çukur” (SGRS, s. 175); **boçag** (Arh.: Kon., Leş.; Vlg.: Babuş., Vlgd., Vit., Gryaz., M. Reç., Nik., Sok., Tot., U. Kub., Şeksn.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 174); **baçag** (Arh.: Şenk.); **baçaga** (Arh.: Karg., Nyand., Ples., Holm.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 81); **boçaga** (Arh.: Karg., Ples.; Vlg.: Bel., Baş.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 175);

boçag (Arh.: Leş., Mez., Ples.; Vlg.: Babuş., Kir.) “bataklıktaki su aralığı” (SGRS, s. 175); **boçaga** (Arh.: Karg., Ples.; Vlg.: Bel., Vaş.) “nehirin, çayın, gölün derinleşen yeri; koy, körfez; girdap” (SGRS, s. 175); **boçag** (Arh.: Karg., Leş., Mez.; Vlg.: Bab., Babuş., Kir., M. Reç., U. Kub.) “çamur yer, bataklık” (SGRS, s. 175); **baçag** (Vlg.: Bel.); **baçaga** (Arh.: Karg.; Vlg.: Bel.) “çamur yer, bataklık” (SGRS, s. 81); **boçaga** (Arh.: Karg., Kon., Nyand., On.; Vlg.: Bel., Vaş., Vit., Çag.) “çamur yer, bataklık” (SGRS, s. 176); **boçag** (Arh.: Karg., Leş.; Vlg.: Babuş., Vaş., Vlgd., Kir.) “alçak nemli yer” (SGRS, s. 175); **boçaga** (Arh.: Vil., V. T.; Vlg.: Vaş., Vit., Çag.) “alçak nemli yer” (SGRS, s. 176); **boçag** (Arh.: Leş.; Vlg.: Babuş.) “ormanda çukurları olan nemli yer” (SGRS, s. 175); **boçaga** (Arh.: V. T.) “ormanda çukurları olan nemli yer” (SGRS, s. 176)

burundúk, murundík “yular, burunduruk, bir koşum takımı, tasma” (TVS, s. 142) – **brunduk** (Vlg.: Vit.) “gemilerde su seviyesinin ölçüldüğü halat” (SGRS, s. 190); **burunduk** (Vlg.: Vaş.) “balık tutarken iki gemiyi bağlayan halat” (SGRS, s. 225)

batóg “dal, budak; sopa, değnek; odun” (TVS, s. 134) – **budak** (Arh.: Ust.; Vlg.: Tarn.); **budan** (Arh.: Vel.; Vlg.: Tarn.) “bir tür küçük nehir balığı” (SGRS, s. 200)

buzlúk, bazlúk, bazlık “buz üzerinde yürümeyi sağlayan ve ayakkabıların altına takılan tirtil” (TVS, s. 144) - **buza** (Arh.: Len.) “güçlü soğuk fırtına” (SGRS, s. 204)

bugáy, buk, bık “boğa, iğdiş edilmiş boğa; kürklü üst giysi; bataklık kuşu; kale duvarlarını yıkmak için kullanılan koç başı, küskü” (TVS, s. 119) - **bugra** (Arh.: V. T.) “hantal kadın”; **bugra** (Vlg.: Vit.) “kızmış, sinirlenmiş adam” (SGRS, s. 199); **buka** (Arh.: Vil., V. T., Pin., Ust.); **bukan** (Arh.: Ples.); **bukişa** (Vlg.: V. Vaj.) “inanişaya göre hamamda, evde, ormanda yaşayan ve insanları korkutan mitolojik bir varlık” (SGRS, s. 205, 206, 207); **buka** (Arh.: Ust.; Vlg.: Ustyuj.); **bukaraka** (Vlg.: Bel.); **bukarka** (Vlg.: Ustyuj.); **bukoraga** (Vlg.: Çag.); **bukoraka** (Vlg.: Bel.) “yılan” (SGRS, s. 206, 207); **bukaraga** (Vlg.: Ustyuj., Çag.); **bukaraka** (Vlg.: Bel., Ustyuj., Çag.); **bukaraha** (Vlg.: Vaş., Kir., Sok., Çerep.); **bukaraşka** (Vlg.: Vaş., V. Vaj., Gryaz., U. Kub., Çag.); **bukaraçka** (Vlg.: Bel.); **bukarka** (Arh.: V. T.); **bukaryaçka** (Vlg.: Bel.); **bukaçka** (Vlg.: Kad.); **bukoraga** (Vlg.: Ustyuj., Çag.); **bukoraka** (Vlg.: Bel., Çag.); **bukoraça** (Vlg.: Bab.); **bukoraçka** (Vlg.: Bel.); **bukoraşek** (Vlg.: U. Kub.); **bukoraşka** (Vlg.: Vaş., V. Vaj., Kir., Tarn., Ustyuj., Har.); **bukoryaçka** (Vlg.: Bab.) “uçmayan böcek, haşere” (SGRS, s. 206, 207, 209, 210); **bukaraka** (Vlg.: Bel.) “çekingen, ürkek adam” (SGRS, s. 206); **bukaraçka** (Vlg.: Bel., Vaş.) “yılancık” (SGRS, s. 207); **bukaraçka** (Vlg.: Vaş.) “çekingen, ürkek adamcağız” (SGRS, s. 207); **bukoraka** (Vlg.: Çag.) “henüz yürümeyen çocuk” (SGRS, s. 209)

bus, busenéts, bışá “yağmurlu havalardaki şiddetli çisenti; sis, çığ, kırağı; duman, buhar; küf; değirmende hayvan yeminden yapılan un tozu; ot biçiminden sonra çıkan körpe ot”; **búsel’** “toz veya küf bağlamak, küflenmek”; **buséliy** “küflü”; **busíha** “değirmen”; **basmar** “soğuk havadaki duman, sis” (TVS, s. 699) - **busoy, busıy** (Arh.: Vel., Vil., Vin., V. T., K. B., Kotl., Len., Pin., Ust; Vlg.: V. Vaj., V. Ust., K. G., Sok.) “gri renk” (SGRS, s. 229)

budıl, budılka, budışka “dal, sap, tutamak; ayak; uyluk, kalça kemiği”; **buturlık** “kalçaya takılan örme zırh” (TVS, s. 143) – **butıga** (Arh.: Vel., Şenk.) “mantar ayağı”

(SGRS, s. 233); **butijka** (Arh.: Vel', Ust., Şenk.) "mantar ayağı" (SGRS, s. 233); **butilka** (Vlg.: Ustyuj.) "baldır" (SGRS, s. 233)

10. Çalışmada tespit edilen aşağıdaki Arapça kökenli sözcüklerin Türkçeden Rusçaya geçtiği tespit edilmiş olmasına rağmen farklı türeme, şekil ve anlam olarak Arhangel ve Vologod ağızlarında kullanıldıkları görülmektedir:

adám "olgun kişi, iyi insan; kötü kişi"; **adámovo yabloko** "ademelması" (TVS, s. 8) – **adamiha** (Arh.: Vil., Pin.; Vlg.: V. Ust.); **adamova golova** (Arh.: Vel', V. T., Kon., Pin.; Vlg.: V. Ust.) "bitkisel ilaç olarak kullanılan bir tür ot" (SGRS, s. 13)

atlás, atlasnýy "sık dokunmuş parlak ipekli kumaş" (TVS, s. 52) – **atlasnik** (Arh.: Karg., On.; Vlg.: Kir., Tarn.) "bayramlarda giyilen atlastan dikilmiş kolsuz kadın elbisesi" (SGRS, s. 25); **atlasnik** (Arh.: Kon.) "atlastan dikilmiş etek" (SGRS, s. 25); **atlasnik** (Arh.: Kon.) "ipek ya da atlastan dikilmiş kadın elbise takımı (gömlek, etek)" (SGRS, s. 25); **atlasnitsa** (Arh.: Kon.; Vlg.: Voj.) "süslü atlas başörtüsü" (SGRS, s. 25); **atlasovka** (Vlg.: Har.) "süslü atlas başörtüsü" (SGRS, s. 25)

bákla, bákliya, bakléşka "küçük bir balık türü, bakla balığı, küçük balık sürüleri" (TVS, s. 72) – **baka** (Arh.: V. T., Leş., Mez.); **bakla** (Vlg.: Bel., Kir.); **baklan** (Arh.: Karg.; Vlg.: Bel., Baş., Kir.); **baklaşka** (Arh.: Karg.; Vlg.: Vaş.); **bakluşa** (Vlg.: Bel.) "ağaç mantarı" (SGRS, s. 45, 46, 47); **baklan** (Arh.: Karg.; Vlg.: Bel.); **baklaşka** (Arh.: Karg.); **baklınya** (Vlg.: Kir.) "kayın ağacında mantar oluşumu" (SGRS, s. 46, 47); **baklan** (Vlg.: Vaş.); **baklıga** (Vlg.: Kir.) "biraz çürümüş ot yığını" (SGRS, s. 46, 47)

11. Çalışmada tespit edilen aşağıdaki Farsça kökenli sözcüklerin Türkçeden Rusçaya geçtiği tespit edilmiş olmasına rağmen farklı türeme, şekil ve anlam olarak Arhangel ve Vologod ağızlarında kullanıldıkları görülmektedir:

parçá "sırma kumaş, simli kumaş; desen, motif"; **parşá** "uyuz; kellik hastalığı; lekeli, parçalı, çerçöp dolu" (TVS, s. 674) - **aybarça** (Arh.: Mez.) "Ren geyiği yetiştirenlerin içtiği taze ren geyiği kanı; ren geyiği kanı ile küçük küçük doğranmış et parçalarından yapılan bir yemek adı" (SGRS, s. 14)

ambár, anbár, onbár, arbán "tahıl, yiyecek, mal ve eşyaların korunduğu bina; kiler; ekmeççi dükkânı" (TVS, s. 30) - **anbarnik** (Arh.: Leş.) "ambarda yaşayan mitolojik varlık" (SGRS, s. 16)

bazár "alış veriş alanı, çarşı" (TVS, s. 681) – **bazarniçek** (Vlg.: V. Ust.) "pazarda satmak için hazırlanmış yüklenmiş mal" (SGRS, s. 42); **bazarskiy, bazarskoy** (Arh.: V. T., Pin.) "fabrika üretimi satın alınan mal" (SGRS, s. 42)

12. Çalışmada tespit edilen aşağıdaki Rumca kökenli sözcüğün Türkçeden Rusçaya geçtiği tespit edilmiş olmasına rağmen farklı türeme, şekil ve anlam olarak Arhangel ve Vologod ağızlarında kullanıldığı görülmektedir:

badyá, badiya "büyük kova, fıçı, tekne, leğen; şarap badyası" (TVS, s. 64) – **batrak** (Arh.: Holm.) "yüksek şemsiye biçimindeki bir bitki" (SGRS, s. 76); **batranka** (Arh.: Mez.) "düdük şeklinde sapı olan bir bitki" (SGRS, s. 76); **bad'ya** (Arh.: Pin., Vlg.: Vaş., V. Ust.) "patavatsız, sakar şişman adam" (SGRS, s. 40)

13. Türkçeden Rusçaya geçtiği tespit edilmiş sözcükler şekil olarak aynı kalsa da Arhangel ve Vologod ağızlarında anlamca oldukça farklılaştıkları görülmektedir:

áliy, aliy “*al, parlak kırmızı*” (TVS, s. 19) - **aly tsvet** (Vlg.: Çağ.) “bol otlu otlaklardaki bir çeşit çayır bitkisi” (SGRS, s. 15), **aly tsvetok** (Vlg.: U. Kub.) “otsu bir bitki” (SGRS, s. 15)

arçák “*sırt, dağ sırtı, bük; kaş, eyer dirseği*” (TVS, s. 37) - **arjanik** (Vlg.: Ustyuj.) “otsu bir tarla bitkisi” (SGRS, s. 22)

ataman, vatamán “*başkan, elebaşı, önder, lider*”; **atamánit** “*elebaşılık etmek, başkanlığını yapmak*” (TVS, s. 51) – **atamanova trava** (Arh.: V. T.) “bitkisel ilaç olarak kullanılan bir tür ot” (SGRS, s. 24)

batmán “*ağırlık ölçüsü*” (TVS, s. 89) - **batman** (Arh.: Kon.; Vlg.: Vlgd., Gryaz., Sok., U. Kub.) “kışın soğan ve sarmısağı korumak için bağlanılarak oluşturulan deste” (SGRS, s. 73); **batman** (Arh.: Vin., Ust.) “kışa kurutmak için üvez ağacının dalları ile meyvesini birlikte bağlayarak oluşturulmuş deste; üvez ağacının dal ve budaklarını kurutmak için kullanılan ağaç” (SGRS, s. 73-74); **batman** (Arh.: Ust.) “üvez ağacının meyveleri”; **batman** (Vlg.: Sok.) “yayın oku”; **batman** (Vlg.: U. Kub.) “hasır halı”; **batman** (Arh.: Vel.) “ateşin üzerine asılarak bırakılan kazanın bağlandığı ağaç” (SGRS, s. 74)

14. Türkçeden Rusçaya geçtiği tespit edilmiş sözcüklerin bazıları Arhangel ve Vologod ağızlarında benzer şekil ve anlamlarda kullanıldıkları görülmüştür. Ancak bu tür sözcükler yaygın değildir:

áliy, aliy “*al, parlak kırmızı*” (TVS, s. 19) - **aloy (alüy) plat** (Arh.: Leş.) “kırmızı ipek başörtüsü, evli kadınların başörtüsü” (SGRS, s. 15)

álçik “*aşık kemiği, aşık oyunundaki kemik*” (TVS, s. 48) - **al’çik** (Arh.: Pin.) “aşık kemiği (oyunda vuruş için kullanılır)” (SGRS, s. 15)

argış, argış, arça “*geyik arabası; kervan*” (TVS, s. 40) – **argış** (Arh.: Pin.) “kızaklı atlı araba” (SGRS, s. 20)

arçák “*sırt, dağ sırtı, bük; kaş, eyer dirseği*” (TVS, s. 37) - **arçak** (Vlg.: Vit.) “ağaçtan yapılmış eyer iskeleti” (SGRS, s. 24)

15. Türkçeden Rusçaya geçen alıntılar, Rusçanın ses ve şekil özelliklerine uyum sağlamış ve halk tarafından yaygın bir biçimde kullanılmaktadırlar. Rusçanın kuzey ağız bölgesinden tespit ettiğimiz bu sözcükler, tarih boyu Kıpçakların yayılma alanları ve etki alanları göz önünde bulundurulduğunda daha çok Kıpçak boyları vasıtasıyla Rusçanın ağızlarına geçmiş olmalıdır.

16. Rusçanın sadece Kuzey ağızları içerisinde yer alan Arhangel ve Vologod bölgesindeki sözcüklerinin A-B maddesinden yola çıkarak ortaya koyduğumuz bu sonuç, Rusçanın genel ağızları araştırıldığında oldukça fazla sayıda Türkçeden alıntı sözcüğün olabileceğini ortaya koymasından dikkate değerdir.

KAYNAKLAR

ALABUGİNA, Yu. V. - BEREZOVIÇ, E. L. – GUSEVA, L. G. – ZORİNA, S. V. – RUT, M. E. - SUBBOTİNA, L. A. – TOPOROVA, E. N. (2001), **Slovar' Govorov Russkogo Severa**, (Pod. Red. A. K. Matveeva) Tom I A-B, Ekaterinburg, İzdatel'stvo Ural'skogo Universiteta.

BURİBAYEVA, M. A. (2013), "Tyurkskie Slova v Russkom Yazıke Kak Rezul'tat Yazıkovih Kontaktov", **Vestnik İGLU**, s. 99-105.

DEMİRİZ, Elena Napolnova (2009), **Rusça ve Türkçe: İki Dil, İki Kültür**, İstanbul, Multilingual Yayınları.

DİETRİCH, Ayşe Pamir (2001), **Eski Rusça Dilbilgisi**, İstanbul, Multilingual Yayınları.

JANKOWSKİ, Henryk (2010), "Orta Asya Türk Dillerinin Bazı Ortak Özellikleri", **DTCF Türkoloji Dergisi**, Cilt XVII, Sayı 2, Ankara, Ankara Üniv. Basımevi.

KARAAĞAÇ, Günay (2008), **Türkçe Verintiler Sözlüğü**, Ankara, TDK Yayınları.

KASATKİN, L. L. (1993), "Russkie Dialekti i Yazıkovaya politika", **Russkaya Reç'**, 2 / 1993, s. 82-90.

KASATKİN, L. L. (2005), **Russkaya Dialektologiya**, Rossiyskaya Akademiya Nauk İnstitut Russkogo Yazıka im. V.V. Vinogradova, Moskva, Academia.

ÖNER, Mustafa (2009), **Kazan Tatar Türkçesi Sözlüğü**, Ankara, TDK Yayınları.

ÖZEREN, Mehmet (2014), "Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Rusça Sözcükler", **Turkish Studies**, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9/3, s. 1093-1120.

ÖZEREN, Mehmet (2013), **Çağdaş Türk Lehçelerinde Rusçadan Yapılan Kavram ve Gramer Çevirileri**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.

STAMOVA, Maria, (2004), "Çok Dillilik Açısından Gagavuz Türkleri", **Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu** (8-10 Mayıs 2002), Ankara, DTCF Yay., No: 395, s. 182-191.

USTA, Halil İbrahim (1990), "Yabancılaşmanın Söz Dizimindeki Görünümleri", **Türk Dili**, Dil ve Edebiyat Dergisi, Temmuz 1990, C: 1990/II, S: 463, s. 56-63.

YANGIN, Alla (2004), "Rusçadaki Türkçe Sözler Üzerine Tematik Bir İnceleme" **V. Lefke Edebiyat Buluşması Bildirileri**, Yay. Haz. Günay Karaağaç, Türkçenin Dünya Dillerine Etkisi, s. 99-102.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts) (18.10.2017)

<https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1339596#sel=105:1,105:1> (31.10.2017)

http://www.perepis-2010.ru/results_of_the_census/results-inform.php

http://dialekt.vspu.ru/sites/dialekt.vspu.ru/files/lekciya_2_0.pdf (27.02.2018; 13.47)

<https://postnauka.ru/faq/60031> (27.02.2018; 13.50)

<http://ve.free-travels.ru/articles/item.php?country=rus35> (28.02.2018, 09.19)

KISALTMALAR

TS: Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük
(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts) (18.10.2017)

SGRS: Yu. V. ALABUGİNA - E. L. BEREZOVIÇ – L. G. GUSEVA – S. V. ZORİNA – M. E. RUT – L. A. SUBBOTİNA – E. N. TOPOROVA (2001), *Slovar' Govorov Russkogo Severa*, (Pod. Red. A. K. Matveeva) Tom I A-B, Ekaterinburg, İzdatel'stvo Ural'skogo Universiteta.

KTTS: Mustafa Öner (2009), *Kazan Tatar Türkçesi Sözlüğü*, Ankara, TDK Yayınları.

TVS: Günay Karaağaç (2008), *Türkçe Verintiler Sözlüğü*, Ankara, TDK Yayınları.

s.: sayfa

Bk.: Bakınız

': Ь

T.: Türkçe

Ar.: Arapça

Far.: Farsça

Rum.: Rumca

YERLEŞİM ADLARININ KISALTMALARI

Arh.: Arhangel bölgesi

Holm.: Holmogor rayonu

K. B.: Krasnobor rayonu

Karg.: Kargopol' rayonu

Kon.: Konoş rayonu

Kotl.: Kotlas rayonu

Len.: Len rayonu

Leş.: Leşukon rayonu

Mez.: Mezen rayonu

Nyand.: Nyandom rayonu

On.: Onej rayonu

Pin.: Pinej rayonu

Ples.: Plesets rayonu

Prim.: Primor rayonu

Şenk.: Şenkur rayonu

Ust.: Ust'yan rayonu

V. T.: Verhnetoyem rayonu

Vel'.: Vel' rayonu

Vil.: Vilegod rayonu

Vin.: Vinogradov rayonu

Vlg.: Vologod bölgesi

Bab.: Babayev rayonu

Babuş.: Babuşkin rayonu

Bel.: Belozer rayonu

Çag.: Çagodoşçen rayonu

Çerep.: Çerepovets rayonu

Gryaz.: Gryazovets rayonu

Har.: Harov rayonu

K. G.: Kiçmeng Gorodets rayonu

Kad.: Kaduy rayonu

Kir.: Kirillov rayonu

M. Reç.: Mejdureçen rayonu

Nik.: Nikol' rayonu

Nyuks.: Nyuksen rayonu

Sok.: Sokol' rayonu

Syamj.: Syamjen rayonu

Şeksn.: Şeksnin rayonu

Tarn.: Tarnog rayonu

Tot.: Totem rayonu

U. Kub.: Ust' Kubin rayonu

Ustyuj.: Ustyujen rayonu

V. Ust.: Velikoustyug rayonu

V. Vaj.: Verhovaj rayonu

Vaş.: Vaşkin rayonu

Vit.: Vitegor rayonu

Vlgd.: Vologod rayonu

Voj.: Vojegod rayonu